

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

TEINE OSAKOND

OTSUS

Kaebus nr 10788/19

Oleg PULATOV

vs. Eesti

Euroopa Inimõiguste Kohus (teine osakond), olles 7. juulil 2020. aastal kokku tulnud komiteena, kuhu kuuluvad

esimees Valeriu Grițco,

kohtunikud Arnfinn Bårdsen,

Peeter Roosma

ja *osakonna sekretäri asetäitja* Hasan Bakırcı,

võttes arvesse 20. veebruaril 2019. aastal esitatud eespool nimetatud kaebust, võttes arvesse vastustajariigi 1. novembril 2019. aastal esitatud deklaratsiooni, milles riik palus EIK-il kaebus kohtuasjade nimistust kustutada, ja kaebaja vastust deklaratsioonile, olles pidanud nõu, tegi järgmise otsuse.

ASJAOLUD JA MENETLUS

1. Kaebaja Oleg Pulatov on 1967. aastal sündinud Venemaa kodanik, kes elab Tamsalus. EIK-is esindas teda Tallinna advokaat K. Tuul.

2. Eesti Vabariiki (edaspidi: riik) esindas M. Kuurberg Välisministeeriumist.

3. Konventsiooni artikli 3 sisulise ja menetlusliku aspekti alusel kaebas kaebaja väidetavalt üleliigse jõu kasutamise üle tema kinnipidamisel ja selle üle, et seda juhtumit ei uuritud tõhusalt.

4. Kaebaja peeti kinni 11. oktoobril 2016. aastal, kui ta oma autos istus. Kaebaja sõnul lõi üks politseiametnik teda kinnipidamise käigus rusikaga näkku. Talle tekitati ülalõualuu-urke murd, millega kaasnes turse ja hematoom. Järgnenud kriminaalmenetlus lõppes järeldusega, et politseiametnik oli kasutanud lubatud desorienteeriva löögi tehnikat, et saada kaebaja käeraudade panemiseks kontrolli alla. Kahes kohtumeditiinilises ekspertiisiaktis peeti võimalikuks, et vigastus oli tekkinud kaebaja rusikaga löömise tagajärjel, kuid kolmandas kohtumeditiinilises ekspertiisiaktis ei välistatud, et politseiametnik oli kogemata löönud kaebajat labakäe randmepoolse osaga. Politseiametniku suhtes toimetatud kriminaalmenetlus lõppes talle

süüdistust esitamata ning kaebaja kaebused lõpetamise peale jätsid prokuratuur ja hiljem Tartu Ringkonnakohus läbi vaatamata.

5. Riiki teavitati kaebaja kaebusest 17. juulil 2019. aastal. Venemaa ei kasutanud menetluse sekkumise õigust (konventsiooni artikli 36 lg 1).

ÕIGUSKÜSIMUSED

6. Kaebaja kaebas politsei poolt üleliigse jõu kasutamise üle tema kinnipidamisel ja sellele järgnenud ebatõhusa kriminaaluurimise üle. Ta tugines konventsiooni artiklile 3.

7. Pärast luhtunud katseid jõuda sõbralikule kokkuleppele teavitas riik 1. novembril 2019. aasta kirjaga EIK-i, et teeb ühepoolse deklaratsiooni eesmärgiga lahendada kaebuses nimetatud probleem. Lisaks palus riik EIK-il kustutada kaebus konventsiooni artikli 37 alusel kohtuasjade nimistust.

Deklaratsioon on sõnastatud järgmiselt.

„1. Riik märgib, et sõbraliku kokkuleppe sõlmimise püüdlused ei ole vilja kandnud.

2. Tekkinud olukorras soovib riik ühepoolse deklaratsiooniga väljendada kahetsust, et üksikutel juhtudel, nagu ka praeguses kohtuasjas, on Eestis kehtivatest õigusaktidest olenemata aset leidnud väärkohtlemine, ja riigi kindlameelsust selliste juhtumite ennetamisel. Riik mõnab, et kaebajale osaks saanud kohtlemine ja tema kaebuste uurimine ei vastanud konventsiooni artikli 3 nõuetele. Riik võtab kohustuse võtta kõik vajalikud meetmed tagamaks, et konventsiooni artiklis 3 sisalduvaid nõudeid, sealhulgas tõhusa uurimise nõuet järgitaks tulevikus kohaselt.

3. Riik on valmis maksta kaebajale kokku 11 700 (üksteist tuhat seitsesada) eurot. See summa hõlmab varalise ja mittevaralise kahju hüvitist ning kulusid ja sellelt ei tule maksta võimalikke makse. Summa kuulub väljamaksmisele kolme kuu jooksul arvates kuupäevast, mil EIK teatab oma otsusest kustutada asi kohtuasjade nimistust. Juhul, kui nimetatud summat ei maksta määratud kolme kuu jooksul, kohustub riik maksuma nimetatud ajavahemiku lõppemisest kuni summa tasumiseni sellelt summalt viivist määraga, mis võrdub kohustuse täitmise viivitamise ajal kehtiva Euroopa Keskpannga laenuintressi piirmääraga suurendatuna kolme protsendipunkti võrra. Summa tasumine tähendab asja lõplikku lahendust.

4. Lisaks seoses menetluse taasavamist võimaldavate õigusaktidega viitab riik kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) §-i 213 lõike 1 punktile 6, mille järgi juhivad prokuratuur kohtueelset menetlust, tagades selle seaduslikkuse ja tulemuslikkuse, ning on pädev tühistama ja muutma uurimisasutuse määrusi. Kuid kohtueelse menetluse taasavamise taotluse saamisel ja lahendamisel võtab prokuratuur arvesse kõiki olulisi asjaolusid, sealhulgas seitsmenda protokollil artiklit 4, aegumist ning tegelikke võimalusi ja võimatusi (vt EIK-i hiljutisi, 12. märtsi 2019. aasta otsuseid kohtuasjades *Tasdemir vs. Türki* (52538/09), *Kutlu jt vs. Türki* (18357/1 1) ning *Karaca vs. Türki* (5809/13)).

5. Riik viitab ka kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) §-le 366, mis näeb ette jõustunud kohtuotsuse või -määruse teistmise alused. KrMS-i §-i 366 lg 7 sätestab, et teistmise alus on ka teistetavas kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse või -määruse peale Euroopa Inimõiguste Kohtule esitatud individuaalkaebuse rahuldamine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni või selle protokollil rikkumise tõttu, kui rikkumine võis mõjutada asja otsustamist ja seda ei ole võimalik kõrvaldada või sellega tekitatud kahju hüvitada muul viisil kui teistmise kaudu. Sellise avalduse esitamise korral otsustab Riigikohus, kas avaldus rahuldada või mitte.

6. Riik tuletab meelde, et EIK-i praktika kohaselt võib teatud asjaoludel olla kohane kustutada kaebus konventsiooni artikli 37 lõike 1 punkti c alusel kohtuasjade nimistust vastustajariigi esitatud ühepoolse deklaratsiooni alusel ka juhul, kui kaebaja soovib asja arutamise jätkumist (näiteks *Ömblus vs. Eesti* (kohtuasjade

nimistust kustutamise otsus), kaebus nr 27669/08, 2. märtsi 2010. aasta otsus; *Treial vs. Eesti* (kohtuasjade nimistust kustutamise otsus), kaebus nr 42496/05, 18. märtsi 2008. aasta otsus).

7. Ühtlasi tuleb riik meelde, et konventsiooni artiklit 3 puudutavates asjades on EIK pööranud tähelepanu riigi esitatud deklaratsiooni tingimustele, eelkõige riigisisese õiguse või kohtupraktika alusel kriminaalmenetluse taasavamise taotlemise võimalusele (näiteks *Jeronovics vs. Läti*, kaebus nr 44898/10, suurkoja 5. juuli 2016. aasta otsus). Kuid EIK on ühepoolset deklaratsiooni aktsepteerinud ka ilma sellise kohustusega, kui taasavamine on *de jure* või *de facto* võimatu (EIK-i 12. märtsi 2019. aasta otsused kohtuasjades *Tasdemir vs. Türgi* (5253 8/09), *Kutlu jt vs. Türgi* (18357/11) ning *Karaca vs. Türgi* (5809/13)). Igal juhul on riigisiseste ametivõimude ülesanne hinnata ja otsustada, kas uurimist on võimalik taasavada.

8. Eespool toodust tulenevalt ja kooskõlas konventsiooni artikli 37 lõike 1 punktiga c leiab riik, et praeguse kohtuasja asjaolud võimaldavad EIK-il jõuda järeldusele, et „muul põhjusel“ ei ole kaebuse läbivaatamise jätkamine enam õigustatud. Lisaks ei ole ka üldisi põhjuseid, nagu on sätestatud artikli 37 lõikes 1 *in fine*, mis nõuaksid kohtuasja läbivaatamisega jätkamist selle sätte alusel.

9. Sellest tulenevalt palub riik EIK-il kaebus kohtuasjade nimistust kustutada.“

8. 14. jaanuari 2020. aasta kirjaga andis kaebaja teada, et ta ei ole ühepoolses deklaratsioonis esitatud tingimustega rahul. Eelkõige ei olnud kaebaja rahul riigi pakutava hüvitissummaga ning märkis, et riigi nimetatud menetluslikud võimalused asja taasavamise taotlemiseks ei paranda tema tervist ega heasta tekitatud kahju. Kaebaja arvates oleks kriminaalmenetluse taasavamine keeruline, sest vaidlusalune sündmus leidis aset enam kui kolm aastat tagasi. Ta viitas asjaolule, et tema kinnipidamisel jõu kasutamise tagajärjel tekkisid tal kestvad terviseprobleemid, mis vajavad ravi.

9. EIK kordab, et konventsiooni artikkel 37 sätestab, et EIK võib kaebuse kohtuasjade nimistust kustutada igas menetlusjärgus, kui asjaoludest tulenevalt võib jõuda sama artikli lõike 1 punktis a, b või c nimetatud järeldusele. Artikli 37 lõike 1 punkt c võimaldab EIK-il kustutada kaebus kohtuasjade nimistust eelkõige siis, kui:

„kohus teeb kindlaks muu põhjuse, mille tõttu kaebuse läbivaatamise jätkamine ei ole õigustatud.“

10. EIK kordab veel, et teatud juhtudel võib ta kaebuse konventsiooni artikli 37 lõike 1 punktile c tuginedes vastustajariigi ühepoolse deklaratsiooni alusel kohtuasjade nimistust kustutada isegi juhul, kui kaebaja soovib kaebuse läbivaatamise jätkamist.

11. Sellest tulenevalt on EIK vaadanud deklaratsiooni läbi põhimõtete alusel, mis tulenevad tema enda praktikast, eelkõige *Tahsin Acar*'i kohtuotsusest (*Tahsin Acar vs. Türgi* (esialgsed vastuväited) [suurkoda], nr 26307/95, punktid 75–77, EIK 2003-VI; vt ka *Jeronovičs vs. Läti* [suurkoda], nr 44898/10, 5. juuli 2016; *Taşdemir vs. Türgi* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 52538/09, EIK 12. märts 2019, *Karaca vs. Türgi* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 5809/13, EIK 12. märts 2019; *Kutlu jt vs. Türgi* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 18357/11, EIK 12. märts 2019).

12. EIK on mitmes asjas, sealhulgas Eestit puudutavates asjades kujundanud välja praktika seoses kaebustega artikli 3 sisulise ja menetlusliku rikkumise üle politseiametnike poolt väärkohtlemise tõttu (vt näiteks *Mihhailov vs. Eesti*, nr 64418/10, 30. august 2016, ja selles viidatud kohtuasjad; *Korobov jt vs. Eesti*, nr 10195/08, 28. märts 2013).

13. Vastuolus artikliga 3 aset leidnud väidetava väärkohtlemise tõhusa uurimise kohustuse kohta märgib EIK veel, et võib esineda olukordi, kus ei ole *de jure* või *de facto* võimalik taasavada kriminaaluurimist sündmuste puhul, millest tulenevalt on EIK-i kaebus esitatud (vt eespool viidatud *Taşdemir*, punktid 18–19; eespool viidatud *Karaca*, punkt 17).

14. Kuid praeguses asjas viitas riik riigisiseste seaduste teatud sätetele, mis võimaldaksid kaebajal kriminaalmenetluse taasavamist taotleda. Riik märkis, et menetluse taasavamise otsustavad riigisisised asutused, kes hindavad selle võimalikkust juriidilisest ja faktilisest aspektist. 14. jaanuari 2020. aasta vastuses ei väienuud kaebaja vastu sellele, et riigi ühepoolse deklaratsioonis nimetatud sätted on tema asjas asjakohased või kohaldatavad. Kaebaja leidis hoopis, et menetluse taasavamine võib keeruline olla praktilistel põhjustel ehk aja möödumise tõttu. Lisaks ei arvanud ta, et menetluse taasavamine võiks talle tekitatud kahju heastada.

15. Kuigi EIK-il on praeguses asjas kahtlusi KrMS-i §-i 366 lõike 7 kohaldatavuse suhtes (võimalus kriminaalmenetluse taasavamist taotleda ühepoolse deklaratsiooni alusel olukorras, kus kriminaalmenetlus lõpetati süüdistatavat kohtu alla andmata), ei saa EIK järeldada, et kaebajal ei oleks riigisisese õiguse alusel võimalik kriminaalmenetluse taasavamist taotleda. Kaebaja vastupidiseid argumente ei esitanud.

16. Võttes arvesse riigi deklaratsioonis sisalduvaid mööndusi ja pakutavat hüvitissummat, mis vastab sarnastes asjades välja mõistetud summadele, leiab EIK, et kaebuse läbivaatamise jätkamine ei ole enam õigustatud (artikli 37 lõike 1 punkt c).

17. Eespool toodud kaalutlustel ning arvestades eelkõige selget ja ulatuslikku kohtupraktikat sellel teemal, on EIK veendunud, et konventsioonis ja selle protokollides määratletud inimõiguste austamine ei nõua kaebuse läbivaatamise jätkamist (artikli 37 lg 1 *in fine*).

18. Nagu eespool nimetatud *Jeronovičs*'i kohtuasjas (eespool viidatud, punkt 117), peab EIK oluliseks rõhutada, et ühepoolse deklaratsiooni menetlus on erakorraline. Mis puudutab konventsioonis sisalduvate peamiste põhiõiguste rikkumist, siis ei ole see menetlus ette nähtud eiramaks kaebaja vastuseisu sõbralikule kokkuleppele või võimaldamaks riigil hoiduda kõrvale vastutusest sellise rikkumise eest.

19. Lõpetuseks rõhutab EIK, et kui riik ühepoolse deklaratsiooni tingimusi ei täida, võib kaebuse kooskõlas konventsiooni artikli 37 lõikega 2 kohtuasjade nimistus taastada (*Josipović vs. Serbia* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 18369/07, 4. märts 2008).

20. Eeltoodust juhindudes on põhjendatud selle asja kustutamine kohtuasjade nimistust.

Sellest lähtudes EIK ühehäälselt

võtab arvesse vastustajariigi deklaratsiooni tingimusi konventsiooni artikli 3 alusel ja selles võetud kohustuste täitmise tagamise viise;

otsustab kustutada kaebuse kohtuasjade nimistust kooskõlas konventsiooni artikli 37 lõike 1 punktiga c.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 17. septembril 2020. aastal.

Hasan Bakırcı
Sekretäri asetäitja

Valeriu Grițco
Esimees